

Géczy János

Az ima háza

Az imaház a nemzetközi könyvkiadó és nyomda újonnan elkészült épületének földszintjén, az utcáról a bejáratot könnyűszerrel megközelíthetően, de a jókora forgalmú és a taxiállomásoktól és az éjjel-nappal nyitva tartó bolt miatt szüntelen zajos utcától legtávolabb elhelyezett teremben található. Lehetne ügynökség akár, váróterem, de iskolai osztályterem is, oly szerényen és célszerűen bútorozott. S talán több helyiségből áll, némelykor valamilyen oldalhelyiségből is be-belépnek, nem egyedül ott, ahol mi, a főbejáraton át. Bár az imaházat, azaz a shtiebelelt szefárdok hozzák létre, a közösségnek akadnak házsid tagjai és modern ortodoxok, neológok, s affélék, akik nem tartoznak egyetlen irányzathoz sem.

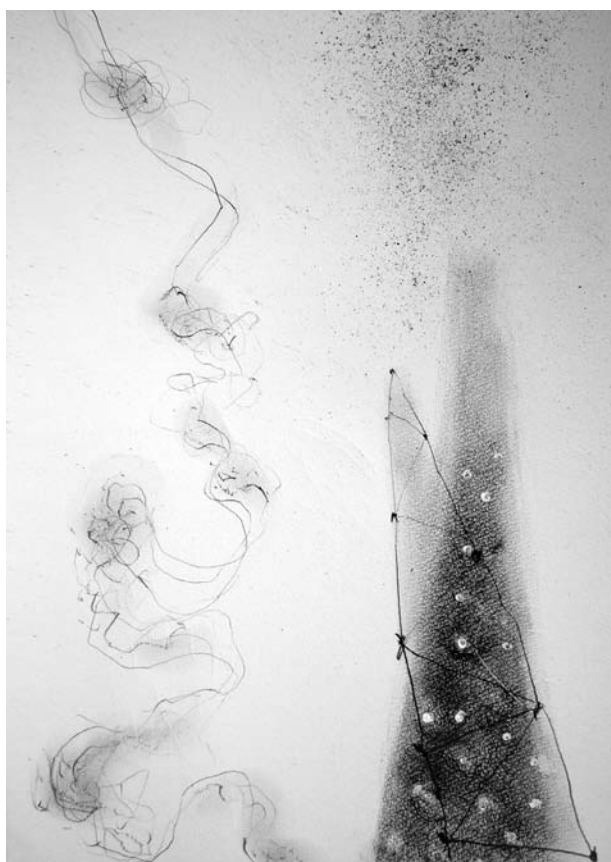
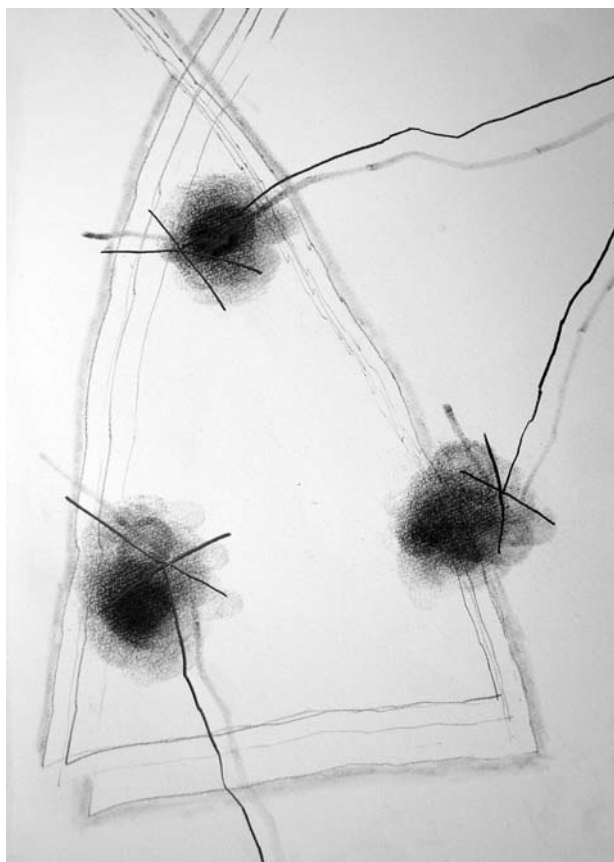
Figyelmesen magamra tekerem a lenből szőtt, sárgásra öregedett leplet, megkeresve rajta azt a pontot, amely a hátamra, pontosabban a nyakamra kerül. Kicsit körülményeskedem, mert a négysarkú, terjedelmes ruhadarab, amelyet a kezembe nyom fiatal barátom, hogy bevezet az imaházba, tartok tőle, nagyszámú más testet beboríthatott. Mondja, hitetlenként is beléphetek az imádkozva tanulók közé, megtehetem ezt, nem zavarom, inkább megtiszteltem az összegyűlt hívőket. Az ajtó közvetlen közelében, a falhoz tolt székek közül választva foglalok helyet. Tevékenységüket nem hagyják abba a férfiak, jó, ha tucatnyian vannak a teremben, ki itt, ki ott ül, laza kört alkotnak, de ennek a struktúrának van egy kiemelt pontja, az, ahol állva, egymást váltogatva olvas fel a többiek számára egy arra vállalkozó. Belépünkre is folytatják a szertartást, de szemüket ránk függesztve úzik tovább fejbólintásokkal, kézmozdulatokkal, törzsbillentésekkel kísért tevékenységüket, akadnak, akik azonban felénk fordulva jelzik, telepedjünk közéjük. Hogy tisztelettudóan leülünk, valaki szolgálatkész – szakálla szerint aggastyán, ruhája szerint apóka, arca szerint velem egykorú, tán valamivel fiatalabb – bácsikától könyvet is kapunk kezünkbe, a bejárat bal oldalán, a polcon halomnyi agyonhasznált mű közül választ ki számunkra egyetlen s kinyitva, a megfelelő helyre lapozva csúsztatja tenyerünkbe. A borító kordován-puha, de olcsó lapkarton. Akad, aki csóválja, hogy hebehurgyán,

illő ellenőrzés nélkül terítem magamra a táleszt, akad, aki csupán nyugtázza gondatlanságomat, s akad, aki elnézően rábillent, és helyén valónak ítéli érdeklődésemet. Láthatják, s látják is rajtam közénk nem tartozásomat, látom rajtuk, tudják, idegen vagyok.

Liturgikus taglejtésekkel követett és hangsúlyozott közös Tóra-olvasásba társulok. Ki-ki a maga szándéka szerint áll fel, ül le, veri bűnbánata kifejezésére a mellét, emeli fel áldásosztó kezét s elmélyedése jeleként hunyja be szemét a közös és nyilvános olvasás során, függően attól, hogy hol is tart szíve követésében. A gesztusok nem csupán a szövegbe helyezkedést, az abban való személyes jelenlétet támogatják és teszik láthatóvá, a testtel való mozdulatok a tanulást is támogatják, a memória működését szintén megerősítik. Zizzennek a lapok, röppenek a ruhákon a rojtok, csapódnak a szövetek lebernyegei, kifejezői annak a nyüzsgésnek, amely a gondolatok révén a lelkekben zajlik. Bármilyen játszódik le, itt, ebben az imaházban, egyetlen céllal történik: a jelenlevők folytatólagosan tanulják a világot. Hogy növelik-e a tudást, azt nem tudom, hacsak nem a nagyszámú utódok nemzése által.

A hitet megtartó, szöveghez hű zsidó teste csupa elolvasható jelből áll: szöveg mindene, szerencsés esetben a világgal is összeolvasható.

Mivel a hagyomány szerint minden zsidó ruhájának rojtosnak kell lenni, hogy emlékeztessen mivoltukra, az élet eredetére, olyan leplet hordanak, hol az ing alatt, hol afelett, amelyről a héber betűk számértékével megfeleltetett cicesz, azaz 600 lóg alá. Ehhez társul a négy lyukba fűzött, kétszálú rojtzat 8 fonala és 5 csomója, így adja ki a ruhadarab a Tóra parancsolatainak összegét, a 613-as számot. A cicesz csak addig lehet kóser, amíg rajta legalább 7 szál kifogástalan, ámbár az épségnek egyéb kritériumai is akadnak. Amúgy a cicesz viselésének is ismerendő a zsidó számára a szabályzata, amelyek legerősebb pontja, hogy csupáncsak akkor viselhető, s akkor mondható rá áldás, ha látható, azaz napvilágnál. Felvenni pedig kétrét hajtva, a jobb vállra vetve szokásos, miután átvizsgálták a rojtok épségét. A mustra után, miután csókkal illetik a felső szélét, lehet reá



Szabados Árpád grafikái

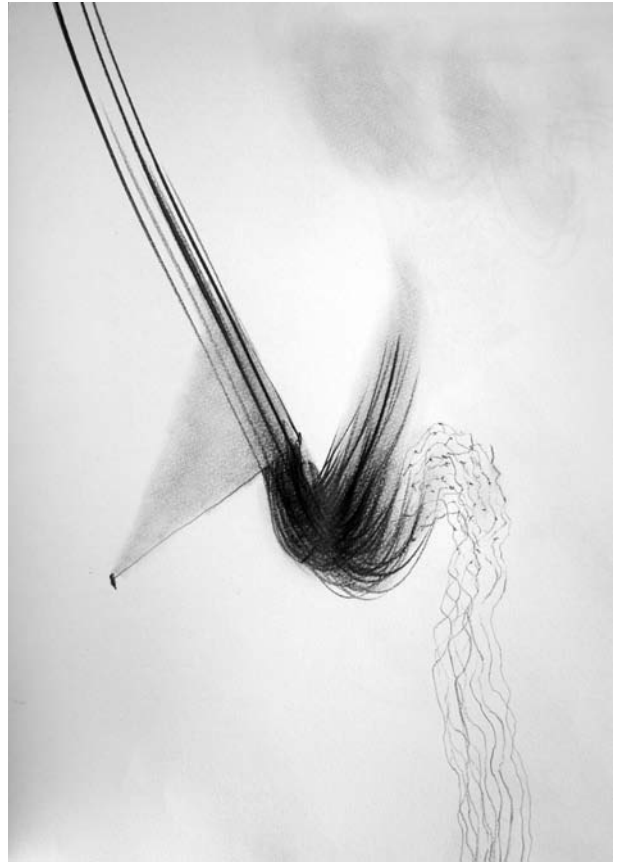
áldást mondani s majd a bal vállra kerül, hiszen a következő lépésben ki kell teríteni a háton a leplet, akként, hogy két ciceszsarok hátra hulljon, s kettőt pedig a mellkas elé kell levonni. A bal mell és hát felett így kettő-kettő, s a jobb mell és hát előtt ugyancsak kettő-kettő sarok lesz. Ezeket a rojtokat az istentisztelet alatt kétszer is össze kell fogni, megcsókolni s megint elengedni.

Ekként magára a Tórára emlékszik a cicesz viselője. De az imaszíjak is a szöveget idézik. A tefillin két bőrtok, amelyben tekercsek helyezhetők el, és szíjak lógnak belőle elő, a tekercseket rögzítőek. Az egyik tefillin a bal karra, a másik a homlokra kerül, s bennük az isteni szeretetre emlékeztető verseket és vallomásokat látják. Ekként a cicesz és a tefillin, mint lenszalagok a múmiát, az isteni szövegbe bugyolálják az öröklétre vágyódó embert.

Hogy akad könyv, amelynek a belefoglalt szövegénél sokkal érdekesebb a hozzá társított széljegyzet, arra csak most, itt, az imaházban figyelek föl. A liturgia centrumába sietve beálló, éppen hangosan olvasó, asztalnál deklamáló férfi előtt, a padban kissé oldalra csúsztva ülő ifjú, talán férje valamelyik otthonában maradt szénszemű nőnek, úgy olvassa a más

szájából elhangzó, ugyanakkor tenyerében heverő könyvet, amelyet szemmel is olvas s akként lapoz és lapoz tovább benne, amikor annak elérkezik az ideje, hogy egyszerre füllel, szemmel, lábbal és kézzel kapcsolódik a könyvhöz, továbbá olyan átéléssel, teljes odaadással és a szöveghez fordulással, hogy minden tekintetben a könyv szövege láb- és kézjegyzetének tekinthető. Ez a fejét előre lógató, orrát a könyvbe dugó fiatalember nem a könyvben sorjázó, elolvasható, Isten igéit elmondó szimbólumokat látja, vélekedem, hanem egyenesen Isten igéit. Nem is a könyvhöz való kapcsolódása látszik, hanem a létező, bensőséges viszony.

Az, hogy a könyvnek lehet, van füllel meghallható hangja, ha eddig nem is érteném az olvasás metaforáiból, most megtudhatom, és van annak íze, szaga, imádható látványa, továbbá megölelhető teste, hogy megtapasztalom, meg is értem, ahogy fénylő ajakkal, édes nyáltól nedves fogakkal rágja és falatozza a szöveket a száj, ahogyan fölfogja az orr a megörölt, táplálékszerű, vízszintesen egymás mellé helyezett, ember számára felajánlkozó mondatokból előömlő ízeket és illatokat, tapogatja a tíz fürge ujj a papírosok lapjaiból összegzett könyv korpuzát, mindezt



Szabados Árpád grafikái

érzékelem, és azzal is gyorsan szembesülök, hogy a szent könyv miként lesz testté és vérré. Azt, hogy az ember lehet könyv, hivatkozzák a csuklóra és a fejre pántolódó imaszíjak, a testre boruló cicesz, de hogy az emberbe foglalt szöveg képes nem kevesebbként, mint Isten eszményi megnyilvánulásaként jelen lenni, azt éppenséggel itt, ez a tanulást szolgáló olvasáshoz megteremtett környezetben lezajló, liturgikus olvasási mód árulja el.

Ott kuporog még mindig az első sor egyik padjában, mélabús, nagy fejét lóbálva-ingatva a hús évnel idősebbnek alig látszó férfi, amikor rápillant a felolvasást bevégző, s helyet cserélnek. Felpattan, ügyesen a Tóra-olvasó asztal elé áll, a nyitott könyvet úgy olvassa, hogy combjait az asztal pereméhez nyomja, s két kezével, ha csak teheti, az asztal szemközti peremét is megragadja. Dallamos hangon beszél, izgatottságára utal, hogy gyorsan peregnek alá szájából a szemén keresztül befogadott mondatok. Törzsével és felső végtagjaival a szöveg értelmezéséhez kevésbé járul hozzá, mint a többiek, akik heves mozgással kísérik az okulásra különösen részszolgáló szavakat. Lapozás közben meghajló testével becsip-

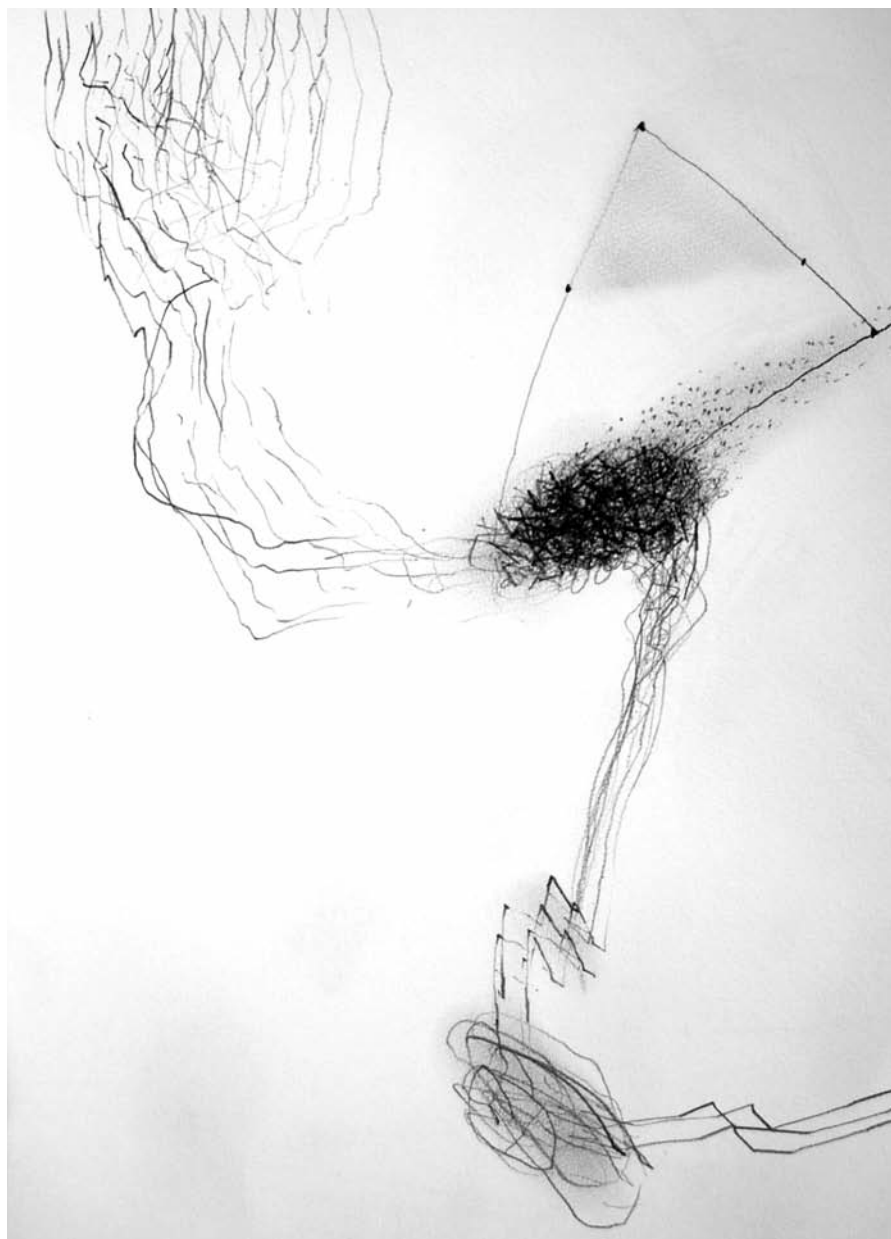
penti, erősen befogja a Tóra-asztalt, mígnem egyszer csak megemeli. Magára billenti, két lábára állítja a könnyű bútort, s akként hintáztatja, mint megnyugvásra váró beteg testét, beteríti magával, odaadja neki a húsát és bőrét, magáévá fogadja az asztal és a könyv tömegét minden kijelentésével egyetemben. Együtt billeg az asztal és a könyvet felolvasó Isten könyvből származó kijelentéseivel.

Az imaház és a lapokon szereplő szöveg egymás mellé helyeződik ennek a fiatalembernek a jóvoltából, de bennem is, aki nem értheti elég mélyen sem a káprázató fehérsége ellenére is bensőséges helyet, sem az ismeretlen nyelven leírt, könnyed vonásokból összeálló szavakat, sem pedig az érthetetlen nyelven zengő mondatokat, az imaházat teljesen áthatja a papiroson felébredő szöveg képe és embertorkon át előbukkanó mélybarna sok szava, a beszédet besugározza a helység meghitt tágassága, s az olvasó fiatalembert, és engem, aki tágra nyílt szemmel olvassa őt és követőit, egyetlen kihívással szembesít: miként lehet tisztán, félremagyarázhatatlanul, pontosan megtapasztalni, végső módon letisztázni a mindenhonnan előszívárgó szándékot, amikor a Szöveget a dek-

lamáló, az olvasó elé és énelém, elénk letette. Ezt a szöveget, amelyben a szerző és az olvasók akként olvadnak egybe, hogy nem kizárólag egymást tükrözik, de alkalmassá alakulnak egymás megjelölésére, mi több, egymás képviselésére is. Hogyan bírja ez a közös, asztaltáncoltató szövegolvasás nem csak megjelölni hármasunk emberi cselekvését, de ezt a jelenlévő pillanatot, ezt a helyet, ezt a várost, ezt a kultúrát, ezt a világmindenséget is, hogyan olvashat így, éppen így és éppen bennünk – a szöveg alkotója, Isten? Hogyan válik képessé, miként formálódik az

olvasott anyag és az olvasó szimbolikus viszonya egyszer csak, nem, nem is Isten megjelenítésévé, hanem Isten ittlétének bizonyítékává?

Talán mert Isten ujjá hagyott feliratokat ezen a fiatal emberen, Isten szája most visszaolvassa, felidézi belőle a szent világot, amelyet egykor ő teremtett. Meglehet, ugyanezt a sok tekericsnyi feliratot szimultán felrajzolta valamennyi emberre, és ő tudja, miért van, ha mindenkiből mást is olvas ki, habár mindenki benne lakozik a világ teljességének összegyűjtött szövege.



Szabados Árpád grafikája